

kunnen slaan, want ze zouden niet eens een „figuur“ hebben. Bovendien is de student tegenwoordig een lieveling van velen; er wordt — misschien uit angstgevoel — veel voor hen gedaan; zelfs zijn er, die hun naar de oogen zien, en ook onder wie dat niet tot eigen en ander bederf willen, is toch een ernstig streven, hen te helpen. Het contact tusschen oud en jong is sterker geworden; en de jongeren mogen bedenken, dat ze hun reformatie, en zelfs hun grootere of kleinere revoluties, meestal betalen met de zuur verdiende geestelijke penningen der anderen; soms ook met de zilveren penningen derzelve.

Maar de anderen op hun beurt, moeten de oogen niet dicht doen voor wat de jongere generatie (nog eens: als gemeenschap!) doet. Ik ben er zeker van, dat als Karl Barth — om nu hem eens te noemen — 15 jaar eerder de pen had opgenomen, hij niet zoo gemakkelijk door onze studentenkringen heengedrongen zou zijn. Dat men hem op verkeerde wijze bespreekt, voorzoover het gebeurt, doet niets af van het feit, dat foutief werk minder kwaad is in ethischen zin dan ontstentenis van werk. Wil men een anderen naam dan Barth — noem dan Spengler. Een reeds ondergaande zon; en daarom als figuur van den dag hier typeerend juist.

Over de factoren, die tot al deze dingen leidden, spreek ik niet. Het zou veel te ver voeren.

Het is goed, dat ieder zich eerst van deze dingen doorbringt. Want als men critiek oefenen wil, dan moet eerst de positie zuiver zijn.

Ik weet, de tolk te zijn van wat in leidende kringen der G. S. B. zelf gezegd wordt, als ik opmerk nu, dat tot het ontstaan van de G. S. B. vooral 3 factoren hebben meegewerkt:

In het algemeen de kentering, die in het geestesleven der laatste jaren zich heeft voorgedaan, en die de studentenwereld niet onberoerd gelaten heeft.

Voorts valt te wijzen op de ongeveer tegelijkertijd van meer dan één kant opkomende begeerte, om de huidige positie van het gereformeerde leven en den stand der gereformeerde wetenschap te overwegen; en den verderen opbouw daarvan in directen zin te regelen in opzettelijke verwerking van alle afzonderingsgedachte; opdat het door Dr. Kuyper herhaaldelijk gebruikte beeld van de kerk, die niet „een oliedrop op de wateren“ mocht ge-

lijken, meer in de praktijk zou nageleefd, dan als opvulling van gereformeerde redenen gebruikt worden.

Tenslotte is ook van meet af gewezen op den „werkelijkheidszin“, die met name in religieus opzicht de geesten, naar gezegd wordt, voor zich inneemt. Al zou later blijken, dat „werkelijkheidszin“ voor velen synoniem mocht worden gemaakt met „kentheoretische“ vraagstelling (zonder vragenbus, tenzij dan de coöperatieve), feit is, dat de zin voor werkelijkheid ook de geschiedenis drong tot intenser leven.

En zoo is in den oorlogstijd — ook dat was geen toeval — de G. S. B. ontstaan uit samenwerking van de 3 gereformeerde corpora: F. Q. I. (Kampen); S. S. R. (Unie van geref. studenten aan openbare universiteiten); en N. D. D. D. (Vrije Universiteit). Het doel der samenwerking werd in die dagen uitgedrukt ongeveer in dezen vorm: dat de G. S. B. een saamlanding van de 3 corpora wilde zijn, die zich ten doel stelde, onder hun leden zulk een leven te bevorderen, dat ieder in denken en doen zich meer bewust richt naar de gereformeerde levens- en wereldbeschouwing.

Men proeft hier duidelijk de zelfcritiek (immers critiek op het officiële corpsleven, dat niet voldeed aan geestelijke behoeften). Ook merkt men hier de nawerking van de straks genoemde factoren: men wilde meer „bewust“ leven in zijn bestaan als gereformeerde denker en belijder en belever. Het belijden werd, als ik het wel zie, allereerst tot de ethische (de levens-) plichten gerekend; niet zoozeer de officiële kerkelijke, als wel de persoonlijke belijdenis werd in geding gebracht en aan het noodzakelijk proces van verdieping en bewustwording te onderwerpen geacht.

We hopen straks te vervolgen.

K. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN.

Lourdes.

M. B. te V. vraagt me eenig licht over Lourdes, en over de mirakuleuze genezingen, die daar heeten plaats te hebben; of we aan die genezingen hebben te gelooven, en in wat voor licht we ze dan hebben te zien.

Bij 't beantwoorden dezer vragen, zal ik me niet verdiepen in de kwestie, of de verhalen van won-

derdage genezingen te Lourdes op vertrouwbare getuigenissen berusten.

'k Heb trouwens van die vraag nooit eenige studie gemaakt.

Wel weet ik, dat anderen het deden.

En dan was de slotsom natuurlijk zeer verschillend.

Wie goed-Roomsch was kwam dan tot de conclusie, dat zoo goed als elk wonder, dat men van Lourdes vertelde, werkelijk gebeurd was.

Wie niet met Roomsche oogen zag en met Roomsche ooren hoorde, kwam met dezelfde zekerheid tot het resultaat, dat al de wonderbare Lourdes-genezingen niets dan verzinsels waren.

Wie nuchter onderscheidde kwam tot de slotsom, dat er te Lourdes stellig merkwaardige genezingen plaats hadden, maar dat er in al die genezingen niets wonderdigs was; dat ze zich voor een deel langs zeer natuurlijke weg laten verklaren, als gevolg van zekere geneeskraft, die er in het water van de Lourdes-bron schuilt, evenals in tal van andere bekende bronnen, en dat ze voor een ander deel zijn toe te schrijven aan de suggestieve werking van het geloof, dat men door het gebruik ervan genezen zal — een verschijnsel, dat, gelijk bekend is, vooral bij lijden, dat zijn grondslag in een gestoord zenuwleven heeft, ook elders, in allerlei vormen voorkomt.

Langs den weg van historisch en kritisch onderzoek, zal men, daarom, naar 'k denk, wel nooit tot een overtuigend resultaat komen.

Doch het is ook niet noodig dien in te slaan.

Veiliger is het, de z.g.n. wonderen van Lourdes te zien in de lijst, waarin ze historisch staan.

Een gereformeerde althans is dan spoedig met zijn oordeel gereed.

De geschiedenis is deze.

Toen het Jezuïtisme, dat de verbreiding van het Roomsche-Katholicisme ten doel heeft, in de vijftiger jaren der vorige eeuw, meer vrijheid van beweging kreeg, wierp het zich met kracht op de propaganda van de Maria-verering. Reeds in '54 had het een reusachtig succes te boeken in de pauselijke afkondiging van „de onbevleete ontvangenis der H. Moedermaagd“.

Merkwaardigerwijs wist het Jezuïtisme in de jaren vóór en ná '54 ook te verhalen van allerlei verschijningen van „de Moeder Gods“.

Een der merkwaardigste was die aan een berdermetje in de grot te Lourdes.

Ten besluite vermeldt de dichter nog, dat Eggherie's lijk en de andere verraders werden opgehangen, doch Elegast, in vreugde en in z'n eer hersteld, het leven mocht delen met Eggherie's vrouw.

Beschouwingen¹⁾.

Regel 1—. De spreker kondigt zich aan en vraagt belangstelling.

Toen de middeleeuwse spreker voor nu ongeveer zes eeuwen zeide, dat hij een mooie en geheel waar gebeurde geschiedenis wist te vertellen, vroeg en verkreeg hij daarmee de frisse belangstelling van z'n toehoorders.

Regel 3—14. De positie en de bedoeling van de hoofdpersoon.

Die belangstelling werd levendig, toen zo de naam Karel hoorden, want een ieder begreep onmiddellijk, dat er verteld zou worden van die roemrijke vorst, die was, en die blijven zal ook de imposante, representatieve, klassieke figuur van de middeleeuwen.

Die Karel nu, vertelt de dichter, stond op het toppunt van z'n macht, want hij heerste als koning en keizer over onmetelijke gebieden. Onbetwist heerser was hij, naar het scheen in z'n machtsgebied van godeloze uitgestrektheid. En de volgende dag, op de hofdag wenste hij te Ingelheim aan de Rijn de vrucht van deze zijn heersersheerlijkheid te plukken door zich te toonen met de tekenen van de vorstelijke waardigheid en recht te spreken, om also z'n roem te vermeerderen.

En het is juist op dat moment, als er met Karel, de heerser van de wereld, die alle toebereidselen heeft getroffen om tot z'n doel te geraken, iets heel wonderliks gaat gebeuren.

Regel 15—11. Het bevel van Godswege om te gaan stelen en Karel's handing.

Nauwelijks is Karel aan de vooravond van den hofdag in slaap gevallen, of 'n engel beveelt hem van Godswege, om te gaan stelen. Doet hij dat niet, dan zal hij z'n leven en z'n aanzien verliezen. God moet hier dus in de gewone menselijke gang der dingen ingrijpen. Leven en eer zelfs van 'n vorst als Karel de Grote, die meer dan enig ander middeleeuwer de macht en de middelen had eigen lot top goede te wenden, blijken volkomen afhankelijk te zijn van Gods genade. Er was juist op deze hoge feestdag, blijkbaar fataal dreigend gevaar, waarvan Karel niets wist. Alle menselijke zekerheid, dat blijkt hier zonneklaar, is ten slotte ijdel.

Karel, die aan geen gevaar denkt, vooral nu niet, nu hij vervuld is met gedachten aan het op handen zijnde zeker te vieren feest, meent, dat

¹⁾ De regelgetallen hebben betrekking op de uitgave van „Karel ende Elegast“ in het klassiek Letterkundig Pauleum door Dr. J. Bergsma.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

„Karel ende Elegast“ — 'n geestelijke ridderroman.

I.

Inleiding.

Het is onzeker, of er aan het eigenaardige middeleeuwse verhaal, waaraan de volgende beschouwing is gewijd, enige ware gebeurtenis ten grondslag ligt. Hier en daar herinnert het gedicht ons aan historische toestanden, vooral door de vermelding van Karel's hardheid tegenover ballingen en van 'n samenzwering tegen hem, waarvan gesproken wordt in de aan Einhard toegeschreven „Annales“ en in de kroniek van Albericus Trifunfontium uit het midden van de 13de eeuw.

Onze beschouwingen echter zullen zich niet onledig houden met het nasporen van de herkomst van de motieven, en ook niet met de verwantschap van de volksboeken, de fragmentarische handschriften, de vertalingen, en wie weet wat al meer, van het gedicht. Al die dingen, uit andere oogpunten van afluemend gewicht, hebben van literair-krities standpunt, in betrekking tot de ideeënwaarde van het stuk, niet zo grote betekenis.

Wij hebben ons tot taak gesteld het stuk te zien in het licht van de middeleeuwse geest. Het gedicht is 'n konstruktieve eenheid, welke rust in de middeleeuwse symbolische denkwijze. Het is geen realistische kunst en het is geen psychologische kunst, doch het is geboren uit middeleeuws christelijk gedachteleven en uit de overdreven avontuurlijke middeleeuwse fantasie. We moeten bij de lektuur van dit middeleeuwse werk er op verdacht zijn in het wonderbaarlijke en vaak ook verbijsterende ridder-gebeuren christelijke levensgedachten te zien geprojecteerd. In verband daarmee beschouwen we „Karel ende Elegast“ als 'n geestelijke ridderroman.

Inhoud.

Karel de Grote, die de volgende dag 'n hofdag wenste te houden ter vermeerdering van z'n roem, verlaat op 'n driemaal herhaalde aanmaning van 'n engel ongemerkt — omdat God de kasteelbewoners in 'n diepe slaap had gedompeld en als door 'n wonder alle deuren had ontsloten — zijn kasteel te Ingelheim, om uit stelen te gaan.

Terwijl de vorst zo eenzaam en verlaten in de maanlichte nacht rondzwervt, komt hij tot 't besef, hoe hardvochtig hij menigmaal de roofridders heeft behandeld. Het is vooral Elegast, tegenover wie hij zo onbillijk is geweest; Elegast, de roofridder, die alleen rijke en hebzuchtige lieden bestelt, doch arme mensen, kooplieden en pelgrims ongemoeid laat.

Daar ziet hij 'n ridder met 'n zwarte wapenrusting en 'n zwart paard naderen, die Karel naar

z'n naam vraagt. Karel weigert zich bekend te maken, waarop het tot 'n hevig en langdurig gevecht komt, waarin Karel de zege behaalt.

De verslagen ridder geeft nu te kennen, dat hij Elegast is en dat hij tegen wil en dank het roofridderbestaan moet leiden.

Karel geeft zich nu ook voor roofridder uit, hij noemt zich Adelbrecht en stelt voor de koning te gaan bestelen. Elegast echter, die nog altijd Karel als „sinnen gerechten here“ beschouwt, weigert dat verontwaardigd en beslist, en zegt, dat er veel minder aan misdreven is, wanneer men Karel's zwager Eggherie van Egghermonde bestelt, omdat die de koning 'n kwaad hart toedraagt.

Ze begeven zich dus naar diens kasteel, maar als ze met 'n breekijzer 'n gat in den muur willen maken, komt Karel's onhandigheid op de grappigste manier uit, zodat Elegast hem aardig heet neemt. „Neen“, besluit Elegast, „makker, je hebt van stelen absoluut geen verstand!“

Elegast trekt daarop naar binnen en maakt door 'n prachtig zadet met belletjes te pakken, Eggherie wakker, waardoor hij toevallig in de gelegenheid is 'n gesprek van deze met z'n vrouw af te luisteren en er zo achter te komen, dat Eggherie 'n samenzwering tegen de koning gesmeed heeft en van plan is hem de volgende dag te vermoorden. Eggherie's vrouw verzet zich tegen dat verraderlike plan, waarover Eggherie zich zo boos maakt, dat hij haar in het gezicht slaat, zodat het bloed uit haar mond en neus vloeit. Elegast vangt enkele droppels bloed op en deelt, huiltengekomen, alles aan z'n „makker“ mee.

Nu begrijpt Karel, dat God hem uit stelen heeft gezonden om z'n leven te sparen. Hij zegt, dat hij de koning van die samenzwering in kennis zal stellen en zorgen, dat deze Elegast zal ontbieden om als getuige op te treden.

Zij verlaten elkaar. Karel, teleurgesteld door Eggherie, keert naar Ingelheim terug en komt, daar alles in het kasteel door Gods beschikking in diepe slaap verzonken ligt, nog vóór het aanbreken van de dag ongemerkt zijn paleis binnen. Onmiddellijk roept hij zijn vertrouwden bijeen, deelt hun mee wat hij weet, en slaagt er daardoor in alle samenzweerders, al naarmate zij te Ingelheim aankomen, gevangen te nemen en te ontwapenen. Eggherie, die het laatst komt, ontkeut alles, maar Elegast, daartoe ontboden, verschijnt als aanklager. Een kampergericht zal de zaak uitmaken en met Gods hulp behaalt Elegast daarin de overwinning. Eggherie sneuvelt.

Karel, Gods hand in dit alles ziende, zegt: „Waarachtige God, Gij hebt dit alles zo bestaard. Ik mag U wel zeer loven, dat Gij mij zo menige gunst betoont. Degenen, die U dienen, zijn wijs, want Gij helpt en verzorgt al degenen, die genade bij U zoeken!“

Bij
kennen
voor
En
vullen
uit de
spring
alle z
Zoo
duizen
allerle
Aan
schijn
der on
en pro
weet,
over
Zoo
Matth
Een
wel ge
kende
ongelo
van o
Hij
is, en
Het
de ord
niet ge
In
zichte
oprech
druk h
Ook
Alles
niet di
de eer
nen, o
als de
meent
En
dat he
hem al
hij me
spotter
uitzing
ste mo
Zulk
't is he

hij ged
Rege
beve
staar
Kort
het be
en er
mensel
van G
In d
woog
vroeg
stelen
Verv
hem v
uitdruk
En t
in z'n
zich d
had hij
goedhei
zellen
God he
derde
van h
Ach,
rijmen
slotte
Rege
maal
In z'
dieper
volgen
van gr
Karel d
houden
hij ge
de enge
hij, dat
bleef d
hij nu
wijze
hielder
wil dee
koning
opdat
De v
Karel d
in en
gaf, m
hij het
et op
stelen
dat Goe
Karel k
pur-sam
strijd
toe in l